

החובל פרק שמיני בבא קמא

פ"ד.

עין משפט גזר מצוה

א י מיי פ"ג מהלכות
ורחל הלכה ט ופ"ג
מ"ב מ"ג פ"ג מהלכות
פסד'הין הלכה ט:
יב ג מ"ג פ"ג מהלכות
פסד'הין הלכה י סמג
ע"ש לה טומ"ח פ"א:
יג ד מ"ג ט"ז הלכה י
סמג ש"ס טו"ט פ"ח
ט"ז א פ"ג ט"ז:

ר"ב אשי אמר אתיא תחת תחת משור. ושאר אמוראי כצ"ל לר"מס
ג"ש לענין מיטב"ה ואין להוילא מנ"ש עין תחת עין מפטריה
דמשמע עין ממש אלא מדרשא אחרימא: **אלא** בדמויק. דס"ל
לרבי אליעזר דהוי כופר * דמשלם דמי מזיק דרמנמנא קרייה כופר
אזל אמה לוקח כופר כו' (ט) ותנאי

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

לדלעיל ס"ל דדוקא כופר משלם דמי
מזיק משום פדיון נפשו:
ז"ל שזמו ליה ד' דברים. היה
סגור לדלם הזיקן ואומן קטן
כל כך גדול היה דמכלמי ליה ומכילם:
קנסא

גליון הש"ס

רש"י ה"ה פ"ג עבדין
יב"ו ע"ד שא אתה
יבול לחויבה. ק"ל כיון
דזא עמוט שא"ל יבול
להומה לא מקרי עמוט
ואמרי עמח נלמח לא הכר
א"כ מאי פסדין הא עשיר
מקרי משפט אחד אלא
דפטריין ליה לילח עמוט
דבגו ז"ל: תר"ה אלא
בדמויק וכו' דמשלם דמי
מזיק. לעיל דף מ ע"א:

מוסף רש"י

אמרוהו וזמן תחת ידו
פטור. דשלח צ"ד הוא,
ואמרו (מסות ט.) ילא
האכ המכה את בנו ושלח
צ"ד (מכות בב.) ליתן
צעיר במקום נוק. דלפלו
האכ דלחמ טון משלם
נמי זע"ה, דלא תימא
צער דכמה רמנמנא יתיי
דלילח טון. כגון חיוולו
נשפד על פסדו דלא
לפתחיה מכספיה (ש"ע)
(כ) שפ"ט ע"ן לן דמי
ידו לין פטורי' אותו מן
לצער לומר הוליל וקני ידו
יש עליו תמכה כלל מה
שילח, אלא חומרי' יש לו
לתמכה כסם שילוי מלעטר
כל כך חנה תמכה כבבול
וליעזר (שמו"ח כא כה.).

רבינו הגנאל (המשך)

לה מפצע תחת פצע ליתן
צעיר במקום נוק. ודחו לה
הכי, כגון שהחובל בבדו
ואינו חושש בזה החבלה
עליו כל כך והחבלל
יש לו צער גדול מזו
החבלה, שצריך להוציא
מן החובל מה שהוא ביני
ביני ולתנו לחבלל, וזה
היא צער במקום נוק, וכך
לרבי ר' פפא שהחובל
עשו לו כאשר עשה,
הוציא עינו כאשר הוציא,
ועלתה ארכובה ונתרפא
מהרה, וזה פירוש סליק
בישריה הייא, והחבלל
לא עלתה ערין ארכובה,
דע שיתרפא. רב אשי אמ'
איתא תחת תחת וכו'.

שמעון בן יוחי אומר עין תחת עין ממון אתה אומר ממון או אינו אלא עין
ממש (ט) הרי שהיה סומא וסימא קיטע וקיטע חיגר וחיגר היאך אני מקיים בזה
עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם משפט השווה לכולכם
אמרי ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר אפשר דלא אפשר לא
אפשר ופטרינן ליה דאי לא תימא הכי מרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה
ליה אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר לא
דבי רבי ישמעאל תנא אמר קרא ² כן יתן בו ואין נתינה אלא ממון אלא
מעתה ² כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון הוא אמרי דבי רבי ישמעאל
קרא יתירא דרשי מכדי כתיב ³ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה
לו כן יתן בו למה לי ש"מ ממון כאשר יתן מום באדם למה לי (ט) אידי דכתי

מיכתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם דבי רבי חייא תנא אמר
קרא ⁴ יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה ⁴ רגל
ברגל נמי הכי הוא אמרי דבי רבי חייא קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב
⁵ ועשייתם לו כאשר זמם לעשות וכו' אמרי דבי חזקיה ⁶ עין תחת עין נפש
לי ש"מ ממון רגל ברגל למה לי אידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל
אבי (ט) אומר אתיא מדרגה דבי חזקיה ⁷ דתנא דבי חזקיה ⁶ עין תחת עין נפש
תחת נפש ולא נפש ועין תחת עין ואי סלקא דעתך ממש זימנין דמשכחת לה
עין ונפש תחת עין דבהדי דעיוור ליה נפקא ליה נשמתיה ומאי קושיא דלמא
מימד אמדינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי
אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה אי מייית לימות מי לא תנן גבי
מלקות ⁸ אמרוהו ומת תחת ידו פטור רב זבד משמיה ⁷ דרבה אמר קרא
⁷ פצע תחת פצע ⁸ ליתן צער במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלחאי
הוי ליה צערא לחאי נמי אית ליה צערא ומאי קושיא דלמא איכא איניש
דמפנק אית ליה צערא טפי ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא למאי
נפקא מינה למחבי ליה היאך דביני ביני רב פפא משמיה דרבא אמר אמר
קרא ⁸ ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נוק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי
דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא מאי קושיא דלמא איכא דסליק בשריה
הייא ואיכא דלא סליק בשריה הייא למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא ⁶ עין תחת עין וכתבי התם ⁹ שלם ישלם שור
תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב
¹⁰ ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין ממתיה אדרבה
דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבמה אלא אמר רב אשי ¹¹ מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין
מנזיקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר ¹⁰ רבה
לומר שאין שמין אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר
שאיין שמין אותו בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר
להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא
חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשוימיה אמר להו זילו
שיימיהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא
אמר להו לבי גדיל מפינסא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימיהו
כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר לכל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס
רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין
גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי
אלהים

דרכא וא"מ טעמ' דר' אליעזר שאין שמין ושמית העין כעבד הנמכר בניוק אלא במזיק. ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא, א"מ
רב יהודה לשום אותו כעבד ולשלם בעל החמור נוק. לית הילכתא כותיה אלא אי תפס, אבל אמרוק לא פפקינן מינה,
דקימא לן כרבא דאמי כל הנישום אין גובין אותו בבבל. ואף על פי שאין גובין, (או) [נאין] תפס הניק מן המזיק
לא מפקינן מינה אלא שמינן ליה ומחליטין ליה. ובא לטעמיה דאמר נזיק שור בשור [ונזיק שור באדם]. כגון שהזיק
האדם את השור, כגון אלו גובין בבבל בלבד. ואף על גב דבענין אים וליכא, פיר' דין דימיתקי אים, בחוצה לארץ ליכא,

קטן שהרג את הגדול: קיטע וקיטע היאך אני
קורא כו'. וכי תימא הכא נשקול ממונא התורה אמרה משפט שוה:
ופטרינן ליה. בזלל כלום והוי משפט שוה או ליתול אכר ממש או
לפטור לגמרי: **מאי עבדינן ליה.** הא גברא קטילא הוא והוה ליה
עדות שאי אמה יכול להזימה דהא

אי משתכחי עדים זוממים פטורים
דגברא קטילא צעו למקטל והלכך
זיהו נמי פטור והכי אמרינן צאלו
הן הגשפנין (פסד'הין דף ע"ה): יד
ניד. גזי עד זומם כתיב ולאשוועינן
לדס העיד צא"ש פלוני שקיטע יד
חזירו משלם ממון הניתן מיד ליד:
נמוק טוק. ואע"פ שיש סס תשלומי
הזק משלם אף הצער ומקרא יתירא
קדריש דהא כתיב כויה תחת כויה
למה לי פלע תחת פלע. וכויה וחזרה
מררשא לקמן [ע"פ]: **ואיכא איניש דלא**
מפנק כו' נפקא מינה. מפלע תחת
פלע למיתב ליה היאך דיניני ביני:
הייא. מהר. כמו אשור הייא נמסקת

שבת (דף ק"ט): **אלא צמויק.** עינו
של מוים שיימין כמה הוא מה לימכ
עכשו וכמה הוא יפה צלא עין
והיינו ממש דקאלמ עינו של מוים
נישומה תחת עינו של ינוק: **אחור**
אין משלם אלא טוק. כדאמרינן
צפ' ז' (דף טו.) איש צעמיתו ולא
שור צעמיתו: והא קמחייבה ליה
לינוקא. אמה חז ומריע לו שמואל
אמה על כחלתו דהא תשלומין של
נינוק הן ולא שלך כדמניא לקמן
(דף פו.): קטניש יעשה להם סגולה:
דלפנ. לעס וכסס: כל הנישום
נעבד. הוולר ודבר שאין קצוב הוא
אין גובין אותו כצבל. וטעמא מפרש
לקמן: **דאי טפס.** הכי אמר להו
שומו ליה והיוס או למחר אס יתפס
משלו יעכנו: **נוקי שור בשור.** נוקי
שור שצאו לו על ידי השור: **נוקי**
שור צא"ש. מנוקין שצאו לשור על
ידי אדם: **נוקי אדם בשור.** אדם שהזיק
על ידי שור דבעי למשוימיה כעבדא:

אלהים
דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא ⁶ עין תחת עין וכתבי התם ⁹ שלם ישלם שור
תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב
¹⁰ ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין ממתיה אדרבה
דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבמה אלא אמר רב אשי ¹¹ מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין
מנזיקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר ¹⁰ רבה
לומר שאין שמין אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר
שאיין שמין אותו בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר
להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא
חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשוימיה אמר להו זילו
שיימיהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא
אמר להו לבי גדיל מפינסא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימיהו
כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר לכל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס
רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין
גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי
אלהים

דביני ביני רב אשי אמר אתיא תחת תחת משור כתיב הכא ⁶ עין תחת עין וכתבי התם ⁹ שלם ישלם שור
תחת השור מה להלן ממון אף כאן ממון מאי חזית דילפת תחת תחת משור גילף תחת תחת מאדם דכתיב
¹⁰ ונתת נפש תחת נפש מה להלן ממש אף כאן ממש אמרי דנין נזקין מנוקין ואין דנין נזקין ממתיה אדרבה
דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבמה אלא אמר רב אשי ¹¹ מתחת אשר ענה יליף ליה אדם מאדם ונזיקין
מנזיקין תניא ר"א אומר עין תחת עין ממש ממש סלקא דעתך רבי אליעזר לית ליה ככל הני תנאי אמר ¹⁰ רבה
לומר שאין שמין אותו כעבד א"ל אביי אלא כמאן כבן חורין בן חורין מי אית ליה דמי אלא אמר רב אשי לומר
שאיין שמין אותו בניוק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר
להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן א"ל לבר מנוק קאמינא אמר ליה אביי והא
חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נוק אמר להו זילו שומו ליה נוקיה והא כעבדא בעי למשוימיה אמר להו זילו
שיימיהו כעבדא אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא
אמר להו לבי גדיל מפינסא ליה מדידי: ההוא תורא דאלם ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימיהו
כעבדא אמרו ליה והא מר הוא דאמר לכל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל אמר להו לא צריכא ידאי תפס
רבא לטעמיה דאמר רבא נוקי שור בשור ונוקי שור באדם גובין אותו בבבל נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור אין
גובין אותו בבבל מ"ש נוקי אדם באדם ונוקי אדם בשור דלא אלהים בעינן וליכא נוקי שור בשור ושור באדם נמי
אלהים

דרכא וא"מ טעמ' דר' אליעזר שאין שמין ושמית העין כעבד הנמכר בניוק אלא במזיק. ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא, א"מ
רב יהודה לשום אותו כעבד ולשלם בעל החמור נוק. לית הילכתא כותיה אלא אי תפס, אבל אמרוק לא פפקינן מינה,
דקימא לן כרבא דאמי כל הנישום אין גובין אותו בבבל. ואף על פי שאין גובין, (או) [נאין] תפס הניק מן המזיק
לא מפקינן מינה אלא שמינן ליה ומחליטין ליה. ובא לטעמיה דאמר נזיק שור בשור [ונזיק שור באדם]. כגון שהזיק
האדם את השור, כגון אלו גובין בבבל בלבד. ואף על גב דבענין אים וליכא, פיר' דין דימיתקי אים, בחוצה לארץ ליכא,

(א) [לעיל גה.] ושי"ה,
(ב) כמותו לה. a מסת
כ; (ג) [ס"א דכ"ה יו];
ה"ה ע"ה; (ד) [ג'לעל יו];
לקמן פ"ה; (ה) ג' ר"ע"ל
רנ"ה; (ו) [ויקרא דל];
(ז) [לעיל ה.]; (ט) עין
רש"י

תורה אור השלם

- משפט אחד יתה
לקב פנר באורח יתה כו
א"י י' אליהם.
- שכר תחת שכר עין
תחת עין שן תחת שן
כאשר יתן מום קא"ם כן
יקרא כו כ כ
3. ואיש כי יתן מום
בעמיתו כאשר עשה כן
יעשה לו: ויקרא כו כי
4. ולא תחוס עיניך נפש
בגפס עין בעין שן בשן
די ביד רגל ברגל:
דברים ט כה
- ועשייתם לו כאשר
ונם לעשות לאחיו
ויבשרת הירע מקרבך:
דברים ט ט
- עין תחת עין שן תחת
שן יד תחת יד רגל תחת
רגל: שמות כה כד
ואם אסון יתה ונתתה
נפש תחת נפש: שם כג
7. קויה תחת בוקה פצע
תחת פצע חבורה חצת
חבורה: שמות כא כה
8. אם יקום ויתחולק
חבורו על משענתו ונקח
המקנה רק שבתו יתן
וירפא וירפא:

- שמות ט ט
9. או נודע כי שור נזק
הוא אממול שלשם ולא
ישמרנו בעליו שלם
ישלם שור תחת השור
ודמת יתה לו:
- שמות כא לו
10. ואם אסון יתה
ונתתה נפש תחת נפש:
שמות כא כה
11. ונתן הק"ש השכב
עמה לאבי העצב
חמשים כסף ולו תתה
לאשה תחת אשר ענה
לא יוכל שלחה כל
קמיו: דברים כב כט

הגהות הב"ח

(א) גמי עין ממש אמרת
הכי הוה טומא: (ב) שם
אביי אמר תנאי:

רבינו הגנאל

היה הנתיב ר' שמעי' בן
יוחאי אומ' הרי שהיה
סומא וסימא קיטע וקטע
וכו'ל, ורחנין לה. היכא
דאיפשר איפשר היכא
דלא איפשר לא איפשר
ופטרינן ליה. הא דתנן
דבי ר' ישמע' א"מ קרא
כן יתן בו החובל ואין
נתינה דכ"ה בכל מקום
אלא ממון, דכתיב' נתן
לאבי הגנדה המשים סכך
ודחיקן, וא הכי האי דכתיב
דבי ר' ישמעאל קרא יתירא קא דרשי, כן יתן בו מופנה הוא, לא אתא אלא לאשוועינן נתינת ממון הוא. דבי ר'
נחא, יד ביד דבר הניתן מיד ליד, ומאי ניהו ממון. ואוקימנא דר' (אמי) [נמי] קרא יתירא דרשי. אביי יליף לה מתנא
דבי חזקיה, עין תחת עין ולא עין ונפש תחת עין. ודחו לה הכי, או אמרדיה דיבול לקבל לעוורי עיניה ולא לימות,
ובהדי וערוינין ליה מית לא חיישינן לה (דהנתן) [דהנתן] גבי מלקות אמרוהו ומת תחת ידו פטור. רב זבדי יליף